

Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko – podsumowanie

Podstawą prawną do opracowania niniejszego Podsumowania jest Ustawa z dnia 3 października 2008 roku *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późniejszymi zmianami), w szczególności Art. 55, ust. 3, który określa zakres Podsumowania.

1. Ustalenia zawarte w Prognozie oddziaływania na środowisko

Celem przeprowadzenia niniejszej Prognozy było:

- ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska we wszystkich częściach Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015 – 2020,
- ocena potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania zapisów Programu.

Prognoza oddziaływania na środowisko powstała w wyniku analizy projektu Strategii i oceny wpływu na środowisko proponowanych kierunków działań. W prognozie uwzględniono m.in. wpływ na różnorodność biologiczną, zwierzęta, siedliska przyrodnicze, obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym na obszary Natura 2000, zdrowie ludzi, krajobraz, zabytki etc.

Celem przeprowadzonej analizy jest ocena czy i w jaki sposób działania ujęte w Strategii mogą oddziaływać na środowisko. W pierwszej części przeprowadzona została analiza czy i w jakim zakresie zapisy ujęte w Strategii będą wspierały realizację celów umieszczonych w dokumentach strategicznych powiązanych z niniejszą Strategią, sporządzonych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Następnie na podstawie dokonanej oceny stanu środowiska zdefiniowano główne problemy w zakresie ochrony środowiska. Określono też wnioski w kontekście braku realizacji Strategii. W drugiej części dokonano identyfikacji potencjalnych oddziaływań poszczególnych projektów. Na tym etapie posłużono się macierzą relacyjną elementów środowiska i przyjętych projektów przewidzianych do realizacji w ramach Strategii, przedstawiającą w skondensowanej postaci możliwe oddziaływanie na środowisko.

Cel główny Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy wskazuje na generalny kierunek postępowania w realizacji wizji obszaru, założonej do osiągnięcia w perspektywie 2023 roku. Mając na uwadze aktualną i oczekiwaną – przyszłą pozycję rozwojową Gmin Partnerskich Doliny Zielawy, przewiduje się, że wizja ta będzie realizowana poprzez cel główny, którym jest:

Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru Doliny Zielawy oraz dążenie do osiągnięcia specjalizacji gospodarczej przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości życia mieszkańcom.

Realizacji celu głównego Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy służyć będą następujące priorytety strategiczne i cele operacyjne:

- **Priorytet 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru Doliny Zielawy**
 - Lepsza zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru
 - Wykorzystanie potencjału endogenicznego obszaru poprzez tworzenie warunków do wzrostu produkcji rolnej oraz dynamicznego rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego
 - Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii
 - Większa specjalizacja obszaru w zakresie turystyki wiejskiej w oparciu o lokalne zasoby
- **Priorytet 2: Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne**
 - Większa dostępność usług zdrowotnych oraz działań z zakresu włączenia społecznego
 - Podniesienie jakości kształcenia oraz wzrost efektywnych form przeciwdziałaniu bezrobociu
 - Aktywna ochrona środowiska wraz z rozwojem infrastruktury technicznej
- **Priorytet 3: Racjonalne zarządzanie i kształtowanie przestrzeni gmin partnerskich tworzących obszar Doliny Zielawy**
 - Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru
 - Efektywne kształtowanie przestrzeni publicznej
 - Sprawne zarządzanie obszarem Doliny Zielawy
 - Wzrost bezpieczeństwa obszaru ze szczególnym uwzględnieniem systemu retencji

Każdy z priorytetów realizowany będzie poprzez wyodrębnione cele operacyjne, złożone z katalogu działań i kluczowych projektów, zidentyfikowanych i zaakceptowanych przez partnerów skupionych w obszarze. Działania określone dla poszczególnych kierunków polityki stanowią podstawowy punkt odniesienia dla koncentrowania aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej do roku 2023.

Z uwagi na to, iż obszary chronione na terenie gmin tworzących „Dolinę Zielawy” zajmują około 80 ha, mogą potencjalnie stać się obszarami realizacji celów, kierunków działań lub przedsięwzięć zapisanych w Strategii, a w szczególności działań, polegających na rozbudowie infrastruktury technicznej (*1.1. Lepsza zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru, 1.3. Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii, 2.3. Aktywna ochrona środowiska wraz z rozwojem infrastruktury technicznej, 3.1. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru, 3.4. Wzrost bezpieczeństwa obszaru ze szczególnym uwzględnieniem systemu retencji*). Niektóre z nich będą skutkować realizacją przedsięwzięć, które wpisują się w definicję inwestycji celu publicznego, takie jak: budowa i utrzymywanie dróg publicznych oraz obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także wydzielanie gruntów pod te drogi, budowa i utrzymanie linii kolejowych oraz wydzielanie

gruntów pod te linie, czy też budowa i utrzymywanie urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji energii. Będą to także liniowe inwestycje celu publicznego, których realizacja na obszarach chronionych jest, jak wykazano w poprzednim podrozdziale, szczególnie uprzywilejowana.

Wdrażanie w/w działań Strategii będzie się wiązać z realizacją przedsięwzięć, które zalicza się do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i które, ze względu na rodzaj i charakterystykę bądź usytuowanie, mogą wymagać przeprowadzenia takiej oceny oraz sporządzenia raportu. W przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o możliwości i warunkach ich realizacji, będą decydować wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, a sposoby minimalizacji szkodliwego wpływu na środowisko zostaną zaproponowane w raportach oraz ujęte w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Inwestycje realizowane na obszarach chronionych mogą generować negatywne oddziaływania na ekosystemy, gatunki roślin lub zwierząt bądź krajobraz polegające na niszczeniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, fragmentacji ekosystemów i korytarzy ekologicznych, tworzeniu barier utrudniających migrację zwierząt, zmianie warunków abiotycznych siedlisk itp. Dlatego podstawową zasadą jaką należy się kierować wdrażając zapisy Strategii powinno być wyprzedzające unikanie konfliktów ze środowiskiem w całości oraz z jego poszczególnymi komponentami na etapie planowania szczegółowej lokalizacji przedsięwzięć. Wymogiem obligatoryjnym jest zgodność z planami ochrony obowiązującymi na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planami zadań ochronnych na obszarach Natura 2000. Na obszarach chronionych, które nie posiadają planów ochrony planowanie powinno być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem uwarunkowań środowiskowych, prowadzącym do identyfikacji istotnych problemów i obszarów konfliktowych, a decyzja o lokalizacji wynikać z wielokryterialnej oceny wariantów przedsięwzięcia. Jeśli uniknięcie konfliktów nie jest możliwe, realizacja projektów powinna być uwarunkowana zastosowaniem środków łagodzących negatywne oddziaływania bądź wykonaniem kompensacji środowiskowej.

Obszary chronione Doliny Zielawy, to przeważnie także obszary atrakcyjne turystycznie i z tego względu podlegające stałej presji, zarówno ze strony potencjalnych inwestorów infrastruktury turystycznej i około turystycznej, jak i turystów. Dlatego należy mieć świadomość, iż przewidziane w Strategii działania nastawione na tworzenie nowych oraz rozwój i zagospodarowanie już istniejących szlaków turystycznych oraz promowanie i upowszechnianie turystyki (*1.4. Większa specjalizacja obszaru w zakresie turystyki wiejskiej w oparciu o lokalne zasoby*) mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla obszarów chronionych, a w szczególności dla tych, które już w chwili obecnej odczuwają negatywne skutki nadmiernego obciążenia ruchem turystycznym.

Działania nastawione na promocję turystyki będą wpływać, w sposób pośredni, na wzrost zainwestowania na obszarach chronionych lub w ich bezpośrednim otoczeniu oraz na wzrost natężenia ruchu turystycznego, co w przypadku braku zrównoważonego użytkowania tych obszarów, może skutkować pogorszeniem stanu i funkcjonowania ekosystemów i gatunków oraz degradacją walorów krajobrazowych. Niedostateczny poziom egzekucji formalno-prawnych

ograniczeń w sposobach gospodarowania na obszarach chronionych oraz w ich sąsiedztwie, a jednocześnie brak dostatecznie rozwiniętych narzędzi systemu kontroli i monitorowania wpływu aktywności turystycznej na środowisko przyrodnicze, a zwłaszcza na stan i funkcjonowanie ekosystemów i gatunków, stwarzają istotne zagrożenia dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów chronionych oraz ograniczają skuteczność realizacji ochrony przyrody. Działania podejmowane na obszarach chronionych, nie służące celom ochrony tych obszarów, powodują negatywny wpływ na środowisko, nawet jeśli ich zakres mieści się w granicach dozwolonych prawem. Dlatego konieczne jest zapewnienie harmonizacji planów rozwoju turystyki z niezbędnymi, z przyrodniczego punktu widzenia, ograniczeniami, w szczególności wynikającymi z planów ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych czy też planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000. Rozwój turystyki powinien odbywać się z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z potrzeb ochrony siedlisk i gatunków, ochrony krajobrazu oraz zachowania w niezmienionym stanie obszarów i obiektów najcenniejszych przyrodniczo, w tym chłonności środowiska i optymalizacji wielkości ruchu turystycznego. Świadomość potrzeby zrównoważonego rozwoju turystyki powinna być kluczowym założeniem i jako takie, wyznaczać podstawowy wymiar skali podejmowanych działań. Należy mieć na uwadze podrzędność funkcji turystycznych wobec funkcji ekologicznych na obszarach podlegających ochronie prawnej. Aby zmniejszyć obciążenie najcenniejszych obszarów chronionych, konieczne jest tworzenie konkurencyjnych produktów turystycznych na terenach o mniejszej wartości przyrodniczej i mniej uczęszczanych.

Strategia przewiduje, działania na rzecz aktywnej ochrony środowiska. Z całą pewnością obejmą one także siedliska i gatunki na obszarach chronionych, w tym stanowiące przedmiot ochrony tych obszarów a także zwierzęta, przemieszczających się swobodnie pomiędzy różnymi obszarami. Działanie te, z założenia, służyć będą celom ochrony przyrody.

Także działania służące poprawie jakości środowiska, mogą pozytywnie wpłynąć na stan siedlisk i gatunków także na obszarach chronionych. W ramach kierunku 1.1. Lepsza zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru, 1.3. Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii, przewiduje się m.in. wspólne działania na rzecz poprawy jakości powietrza poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. W strategii są przewidziane działania z zakresu kanalizacji i rozbudowy wodociągów co w znaczący sposób wpłynie na jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Wody płynące i stojące stanowią podstawowy element środowiska przyrodniczego wielu obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 Gmin Partnerskich Doliny Zielawy, a związane z nimi gatunki i siedliska stanowią nierzadko przedmiot ochrony tych obszarów. Stan siedlisk i kondycja populacji roślin i zwierząt wodnych i od wód zależnych, w dużej mierze uwarunkowane są jakością wody. W przypadku niektórych gatunków wodnych, odznaczających się wąską skalą tolerancji ekologicznej, wysoka jakość wód warunkuje ich istnienie. Dlatego poprawa jakości wód będzie przekładać się na większą skuteczność ochrony przyrody. Także współpraca w zakresie gospodarki odpadami będzie pośrednio przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, poprzez zmniejszenie ilości odpadów trafiających do środowiska przyrodniczego, w formie nielegalnych składowisk odpadów, stanowiących problem także na obszarach chronionych.

2. Opinie właściwych organów

Właściwymi organami do opiniowania dokumentów w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z art. 57 i Art. 58 ustawy są:

1. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
2. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

W dniu 2 października 2015r. Wójt Gminy Wisznice na podstawie art. 54 ustawy skierował do obu ww. organów projekt dokumentu pn. Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015 - 2023 wraz z załącznikami oraz Prognozą oddziaływania na środowisko celem zaopiniowania.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie pismem z dnia 16.10.2015r. (znak: WSTI.410.53.2015.WD) zaopiniował pozytywnie przedstawione dokumenty, nie wnosząc żadnych uwag.

Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie pismem z dnia 08.10.2015r. (znak: DNS-NZ_7016_184_2015) również zaopiniował pozytywnie przedstawione dokumenty, nie wnosząc żadnych uwag.

3. Zgłoszone uwagi i wnioski

Proces strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015 – 2023 realizowany był zgodnie z art. 54 ust 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz.1227 z późn. zm.) z zapewnieniem możliwości udziału społeczeństwa.

Ogłoszeniem znak: IBMG-I.6220.5.2015 z dnia 9.10.2015 r. Wójt Gminy Wisznice - w imieniu partnerstwa „Dolina Zielawy” podał do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz o wszczęciu postępowania z udziałem społeczeństwa dla projektu dokumentu Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015 – 2023 wraz z załącznikami oraz Prognozą oddziaływania na środowisko.

Poinformowano społeczeństwo o możliwości zapoznania się z dokumentacją zgromadzoną w sprawie oraz o miejscu jej wyłożenia. Poinformowano również o możliwości, sposobie i terminie wnoszenia uwag i wniosków do przygotowywanego dokumentu. Obwieszczenie podano do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Wisznice oraz na stronach internetowych BIP gmin partnerskich, tj.: Podedwórze, Milanów, Rossosz, Jabłoń, Sosnówka, a także poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy.

W trakcie realizacji procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015 – 2023 nie zgłoszono ze strony społeczeństwa uwag i wniosków do opracowywanego dokumentu. Pismem z dnia 16 października 2015 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie oraz pismem z dnia 9 października

2015r. Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie zaopiniowali pozytywnie dokument strategiczny wraz z prognozą.

4. Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko

Dla projektu dokumentu pn. Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015 – 2023 wraz z załącznikami nie prowadzono postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko stwierdza:

„Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w razie stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji projektów polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Gminy Partnerskie Doliny Zielawy nie są położone w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej granicy Polski, zaproponowane w Strategii działania charakteryzują się lokalnym zasięgiem oddziaływań i nie mają znaczenia transgranicznego."

5. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości prowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentów

W ramach Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy został opracowany monitoring, którego celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i programów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Na podstawie informacji zebranych w trakcie monitoringu, możliwe jest dokonanie oceny projektów i programów według wcześniej określonych kryteriów.

Celem prowadzenia obserwacji monitorujących jest ocena stopnia realizacji zamierzeń określonych w strategii. Obserwacje te w głównej mierze polegać będą na dokonywaniu pomiarów wskaźników opisujących stan poszczególnych sfer funkcjonalnych i obszarów strategicznych obszaru. Monitoring realizacji strategii rozwoju obszaru w szczególności dotyczyć będzie:

- gromadzenia informacji na temat produktów będących wynikiem podejmowanych projektów i zadań,
- pomiarów stanu zaawansowania przedsięwzięć podejmowanych w obszarach działań skierowanych na realizację celów na poziomie taktycznym,
- gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących rodzajów i jakości rezultatów prowadzonych działań rozwojowych,
- gromadzenia i przetwarzania informacji na temat zmian ilościowych i jakościowych zachodzących w obszarach strategicznych w wyniku podejmowanych przedsięwzięć,
- gromadzenia i analizy informacji na temat zmian uwarunkowań prawnych dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, a także możliwości stosowania nowych rozwiązań w zakresie organizacji, prowadzenia i finansowania działań rozwojowych,

- dokonywania analiz porównawczych i tematycznych.

Tak prowadzony monitoring wypełnia funkcje sprawdzającą i informacyjną. Jego rolą jest dostarczenie danych na temat stanu istniejącego badanych zjawisk w czasie bieżącym. Dla potrzeb monitorowania strategii rozwoju zostały określone trzy podstawowe rodzaje wskaźników. Będą to wskaźniki:

- wskaźniki produktu – wytwory materialne i usługi otrzymywane lub wytwarzane w trakcie realizacji strategii,
- wskaźniki rezultatu – bezpośrednie i natychmiastowe efekty realizacji strategii,
- wskaźniki oddziaływania – konsekwencje strategii, wykraczające poza bezpośrednie i natychmiastowe efekty.

Wyżej wymienione wskaźniki będą służyły liczbowemu określeniu uzyskanych efektów działań, przyczyniających się do realizacji celów. Informacje zebrane w procesie monitoringu będą stanowiły materiał niezbędny do przeprowadzenia ewaluacji dokonań realizowanych i zrealizowanych w efekcie podejmowanych działań zaleconych w strategii rozwoju. Wyniki monitoringu są punktem wyjścia i jednym ze źródeł, wykorzystywanych w ewaluacji. Ewaluacja jest to proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, przeprowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria, za pomocą odpowiedniej metodologii, w celu poprawy jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów, jakie interwencja ma realizować.

Ewaluacja działań, wynikających ze Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy będzie przebiegała w trakcie jej realizacji, jako ewaluacja on-going oraz po zakończeniu realizacji strategii, jako ewaluacja ex-post:

- ewaluacja on-going – może być realizowana przez cały okres wdrażania strategii, jej celem jest diagnoza i analiza problemów, pojawiających się w trakcie realizacji strategii oraz określenie możliwości ich rozwiązania,
- ewaluacja ex-post – jest ewaluacją podsumowującą, dokonywaną po zakończeniu wdrażania strategii, celem ewaluacji ex-post jest określenie oddziaływania strategii oraz jej trwałości, w tej ewaluacji istotną rolę odgrywa odniesienie się do założonych celów oraz ocena na ile udało się je osiągnąć.

Kryteria przeprowadzania ewaluacji to trafność, skuteczność, efektywność (ewaluacja on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość (ewaluacja ex-post):

- trafność – analiza określonych celów strategii w odniesieniu do zmieniających się potrzeb danego obszaru,
- skuteczność – określenie, czy kierunki działań strategii prowadzą do osiągnięcia celów, analiza tempa wydatkowanych środków oraz efektów strategii w kontekście zaplanowanych wartości docelowych,
- efektywność – analiza kosztów interwencji w odniesieniu do jej skuteczności,
- użyteczność – ocena na ile osiągnięte efekty odpowiadają rzeczywistym problemom społeczno-gospodarczym,
- trwałość – ocena, czy efekty interwencji będą utrzymywać się po jej zakończeniu oraz jak długo będą widoczne jej skutki.